

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH

ThS. TRẦN TRUNG DŨNG
Sở Giáo dục và Đào tạo Hà Tĩnh

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, giáo dục (GD) đang có nhiều đổi mới và phát triển theo những xu hướng sau: Quá trình GD phải hướng tới người học; Thực hiện có hiệu quả các mục tiêu của GD; Đổi mới về tư duy quản lý (QL) GD, QL nhà trường,... Những đổi mới và phát triển của GD đã khiến cho việc dạy học (DH) nhận được sự quan tâm lớn của cộng đồng. Các nhà trường, trong đó có trường trung học phổ thông (THPT) phải đào tạo những học sinh (HS) có sự hiểu biết và năng lực (NL) tư duy. Việc chú trọng vào kết quả đầu ra và tiêu chuẩn đo lường khách quan của những NL cần thiết là điều được các nhà hoạch định chính sách GD và phát triển nguồn nhân lực đặc biệt quan tâm. Từ đó, cách tiếp cận theo NL được hình thành, tập trung vào kết quả học tập, hướng tới những gì người học dự kiến phải làm được hơn là những gì họ cần phải học được.

DH là hoạt động cơ bản của nhà trường. Khi GD có sự đổi mới căn bản, toàn diện theo định hướng phát triển năng lực học sinh (NLHS) thì không chỉ việc tổ chức mà ngay việc hoạt động DH ở trường THPT cũng phải đổi mới theo định hướng phát triển NLHS. Để nâng cao hiệu quả QL hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp dưới đây.

2. Quán triệt sâu sắc và cụ thể hóa DH theo định hướng phát triển NLHS trong giáo viên (GV) và cán bộ QL trường THPT

Từ hoạt động DH theo định hướng nội dung sang hoạt động DH theo định hướng phát triển NLHS là "một cuộc cách mạng" trong GD nói chung, DH nói riêng. Theo định hướng phát triển NLHS đòi hỏi mọi thành tố của hoạt động DH từ mục tiêu, nội dung đến phương pháp, hình thức tổ chức, đánh giá kết quả DH đều phải xuất phát và hướng tới sự phát triển NLHS. Chính điều đó đã đặt GV, cán bộ QL trường THPT phải có nhận thức sâu sắc về DH theo định hướng phát triển NLHS. Cụ thể, GV, cán bộ QL trường THPT phải nắm vững các vấn đề sau đây: NLHS được hình thành như thế nào? Bản chất của DH theo định hướng phát triển NLHS là gì? Hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS cần được tổ chức và QL ra sao? GV, cán bộ QL trường THPT có những NL và phẩm chất như thế nào để đáp ứng yêu cầu DH theo định hướng phát triển NLHS? Mục đích của việc nâng cao nhận thức cho GV, cán bộ QL về DH theo định hướng phát triển NLHS là nhằm tạo sự đồng thuận cao trong đổi mới tổ chức và QL hoạt động DH ở trường THPT hiện nay.

3. Xây dựng kế hoạch DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS

Để QL hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS, công việc đầu tiên là xây dựng kế hoạch DH.

3.1. Mục tiêu, nội dung của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS

3.1.1. Mục tiêu của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS

Mục tiêu của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS nhằm: Giúp GV và cán bộ QL hiểu được bản chất của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS; Làm cho quá trình học tập của HS gắn bó với cuộc sống hàng ngày, những tình huống cụ thể, hòa nhập thế giới học đường với thế giới cuộc sống; Chỉ ra cái cốt yếu là những NL cơ bản cần cho HS vận dụng vào xử lý những tình huống có ý nghĩa trong cuộc sống hoặc đặt cơ sở cho quá trình DH tiếp theo; Tập dượt cho HS vận dụng các kiến thức, kĩ năng học được vào các tình huống thực tế; Giúp HS xác lập được mối quan hệ giữa các khái niệm đã học và sự vận dụng chúng trong quá trình hình thành NL cụ thể.

3.1.2. Nội dung của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS

NL chỉ được hình thành trong hoạt động và bằng hoạt động. Đối với HS, NL được hình thành thông qua việc vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học vào các tình huống thực tế với những mức độ khác nhau: từ giải quyết các nhiệm vụ học tập đến giải quyết các nhiệm vụ cuộc sống. Vì thế, nội dung của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS bao gồm các hoạt động thí nghiệm, thực hành, vận dụng kiến thức của từng bài/chương/môn học. Đồng thời, kế hoạch DH cũng xác định được những kĩ năng, kĩ xảo cần hình thành ở HS từ các hoạt động thực hành, thí nghiệm, vận dụng kiến thức để phát triển thành các NL chung hoặc các NL chuyên biệt của HS.

3.2. Các yêu cầu của kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS

Một kế hoạch DH theo định hướng phát triển NLHS cần đáp ứng các yêu cầu sau: Trang bị cho HS những kiến thức cần thiết, cơ bản trong nội dung, chương trình DH đáp ứng yêu cầu phát triển NL; Phát triển khả năng thực hiện (các kĩ năng thực hành, phát hiện và ứng xử tích cực) trong học tập và thực tiễn cuộc sống; Giúp HS hứng thú học tập, tránh áp đặt; Nội dung phát triển NL phải phù hợp với từng đối tượng HS ở các khối lớp, thông qua các môn học và hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp.

4. Tổ chức, chỉ đạo hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS

DH theo định hướng phát triển NLHS là đổi mới căn bản, cốt lõi nhất của giáo dục phổ thông nói chung, giáo dục THPT nói riêng. Sự đổi mới này chi phối toàn bộ hoạt động của nhà trường, trước tiên là việc tổ chức, chỉ đạo

hoạt động DH. Thực chất việc tổ chức, chỉ đạo hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS là tổ chức, chỉ đạo việc lựa chọn nội dung, sử dụng các phương pháp và hình thức tổ chức DH đáp ứng yêu cầu phát triển NLHS, cụ thể là:

- Về nội dung DH: tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi, trình độ và ngành nghề; tăng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn; mô tả chi tiết kết quả HS cần đạt được,...

- Về phương pháp DH: Phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kĩ năng của HS; khắc phục lối truyền thụ áp đặt, ghi nhớ máy móc; tập trung dạy cách học, cách nghĩ, khuyến khích tự học, tạo cơ sở để HS tự cập nhật và đổi mới tri thức, kĩ năng, phát triển NL,...

- Về hoạt động tổ chức DH: Chuyển từ học chủ yếu trên lớp sang tổ chức các hình thức học tập đa dạng, chú ý các hoạt động xã hội, ngoại khóa, nghiên cứu khoa học,...

5. Đổi mới kiểm tra, đánh giá ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS

Kiểm tra, đánh giá theo định hướng phát triển NLHS đã trở thành xu hướng tất yếu và phổ biến trong nền GD thế giới. Mục đích kiểm tra, đánh giá theo định hướng phát triển NLHS nhằm xác định được khả năng HS vận dụng kiến thức, kĩ năng đã học vào trong các tình huống thực tiễn của cuộc sống hàng ngày. Vì thế, kiểm tra và đánh giá theo định hướng phát triển NLHS được xem là *kiểm tra, đánh giá thực hiện*, là bước phát triển cao hơn so với kiểm tra, đánh giá kiến thức, kĩ năng.

Hiện nay, đổi mới kiểm tra và đánh giá ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS đang trở thành một yêu cầu cấp thiết nhằm đáp ứng đòi hỏi của xã hội đối với HS tốt nghiệp THPT; đòi hỏi của đổi mới chương trình, phương pháp, hình thức tổ chức DH ở trường THPT; khắc phục những hạn chế trong kiểm tra và đánh giá ở trường THPT,... Việc đổi mới kiểm tra và đánh giá ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS cần thực hiện bằng các biện pháp sau đây:

- *Xác định rõ mục tiêu kiểm tra, đánh giá ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS*: Mục tiêu kiểm tra, đánh giá ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS không lấy việc kiểm tra, đánh giá khả năng tái hiện kiến thức đã học làm trung tâm mà chú trọng khả năng vận dụng sáng tạo kiến thức trong những tình huống khác nhau.

- *Đa dạng hóa các phương pháp và hình thức kiểm tra, đánh giá*: Tăng cường sử dụng các phương pháp không truyền thống như: quan sát, đánh giá qua sản phẩm hoạt động của HS, đánh giá thực hành, HS tự đánh giá và đánh giá lẫn nhau,... Đồng thời, kết hợp đánh giá thường xuyên với đánh giá cuối kì, cuối năm,...

- *Tổ chức quá trình đánh giá kết quả học tập của HS theo quy trình thống nhất*: Quy trình đánh giá kết quả học tập của HS bao gồm các bước sau đây: Xác định mục tiêu đánh giá; Lựa chọn các phương pháp, hình thức và công cụ đánh giá; Triển khai đánh giá và xử lí kết quả; Phản hồi thông tin đến HS và các đối tượng liên quan.

- *Bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm tra, đánh giá theo định*

hướng phát triển NLHS cho GV: GV là những người quyết định sự thành công của đổi mới căn bản và toàn diện GD và đào tạo nói chung, đổi mới kiểm tra và đánh giá theo định hướng phát triển NLHS nói riêng. Vì thế, để sự nghiệp đổi mới thành công, GV phải nắm vững quan điểm chỉ đạo, mục tiêu, nhiệm vụ và giải pháp đổi mới căn bản và toàn diện GD và đào tạo cũng như đổi mới kiểm tra và đánh giá theo định hướng phát triển NLHS.

6. Đổi mới cơ chế QL hoạt động DH theo định hướng phát triển NLHS

Khi các yếu tố cơ bản của quá trình DH đã đổi mới, cơ chế QL hoạt động DH cũng cần có sự đổi mới phù hợp. Cơ chế QL hoạt động DH chi phối tất cả các yếu tố của hoạt động DH, từ mục tiêu, nội dung, phương pháp đến hình thức tổ chức DH, đánh giá kết quả học tập của HS. Ngoài ra, cơ chế QL hoạt động DH còn ảnh hưởng đến việc đảm bảo chất lượng DH trong các nhà trường.

Đổi mới cơ chế QL hoạt động DH cần đáp ứng các yêu cầu sau: Phát huy được tính chủ động, sáng tạo của GV và HS trong quá trình DH; QL toàn diện quá trình DH, trong đó đặc biệt chú ý đến QL chất lượng đầu ra (NL và phẩm chất được hình thành ở HS); Huy động HS tham gia đánh giá hoạt động dạy của GV, tự đánh giá hoạt động học của bản thân và người khác,... Từ đó, có thể vận dụng các mô hình QL chất lượng vào QL hoạt động DH theo định hướng phát triển NLHS như mô hình QL chất lượng tổng thể, mô hình các yếu tố tổ chức.

7. Kết luận

QL hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS là một trong những nội dung đổi mới QL giáo dục hiện nay. Để nâng cao hiệu quả QL hoạt động DH ở trường THPT theo định hướng phát triển NLHS, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp đã đề xuất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Văn kiện Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương lần thứ tám khóa XI*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.

[2]. Lương Việt Thái, (2012), *Một số vấn đề về chương trình theo định hướng phát triển năng lực HS và việc vận dụng cho phát triển chương trình giáo dục phổ thông sau 2015*, Kì yếu Hội thảo Hướng tới đổi mới nền giáo dục Việt Nam, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

[3]. Đỗ Ngọc Thống, (2012), *Giáo dục phổ thông: tiếp cận năng lực là thế nào*, Kì yếu Hội thảo Hướng tới đổi mới nền giáo dục Việt Nam, Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

SUMMARY

Teaching is a basic activity at school. During the fundamental and comprehensive education renewal towards students' competence development, the management of teaching activity must also innovate according to this direction. The article refers to solutions with the aim to improve the effectiveness of teaching management at high schools towards students' competence development.

Keywords: High schools; competence; competence development; teaching.